

Paikan merkitys

Kun ei voi elää kaikkialla eikä ei-missä, on elettävä jossakin. Paikasta, johon joutuu, ihminen tekee itselleen asun mihin verhoutua. Hän pitää sitä omanaan, oman itsensä ulkokehänä. Mutta paikka on tuhansien vaate ja se kestää kauemmin kuin kukaan heistä. Siitä riittää jokaiselle, myös niille, joita ei vielä ole. Ne, jotka lähtevät, vievät siitä jotain mukanaan. Ne, jotka tulevat, muuttavat sitä sillä mitä ovat, jopa vain katseellaan. Jos ei tunne paikkaa omakseen, ei voi sitä rakastaa. Jos ei rakasta paikkaa, jossa elää, se rumenee. Rumuus saa ihmisen kärsimään. Hänen kärsimyksensä muuttaa paikan vieläkin rumemmaksi ja rumuuden kasvaessa hänen kärsimyksensä syvenee. Jo siksi on tunnettava paikkansa maan päällä. Ihminen voi katkaista napanuoransa synnyinseutuunsa ja elää vieraissa maissa, monilla eri paikkakunnilla, lukuisissa kaupungeissa. Toiset niistä jättävät hänet muukalaisiksi, jostain tienoosta hän sanoo: ”Täällä on minun kotini.” Mutta vain se paikka, missä hän on kasvanut, kutsuu häntä muistoin ja rakkauden aralla äänellä. (Lainaus Leena Krohnin kirjasta ”Rapina ja muita papereita” vuodelta 1989, s. 21-22)

Ihminen hahmottaa paikan oman kokemuksensa kautta, kotimaa ja kansakunta ovat opittuja asioita. Lähiympäristö eli lähiö on se lähellämme oleva ympäristö, jota havaitsemme kaikilla aisteilla. Kaukoympäristö eli taivaanrantaan ulottuva maisema havaitaan vain näköaistilla. Jotkut paikat ovat tärkeämpiä kuin toiset. Suuri osa paikoista on jotakin, jonka ohi tai yli liikutaan ja johon ei jäädä. Näitä ”välipaikkoja” ei arvosteta. Vauhti saattaa kadottaa paikkoja. Kun liikutaan esim. autolla lujaa vauhtia, ei välttämättä huomata matkan varrella näkyviä paikkoja. Kannettava

tietotekniikka saa aikaan sen, että on sama missä paikassa olemme, koska saamme yhteyden muihin missä vaan. Tässä ajatuksessa on ristiriita, jonka seurauksena kotiseudun merkitys voi voimistua. Kotipaikka kun on ihmisen identiteetille ensisijaisen tärkeä.

Elämämme paikat ja niihin liittyvät muistot vaikuttavat siihen, millaisia olemme. Koska kukaan toinen ei muista samalla tavalla kuin itse muistamme, ei ole olemassa kaikille samanlaisia paikkoja. Muisti on paitsi ajan, myös paikan asia. Muistomme liittyvät aina johonkin paikkaan. Ilman paikkoja emme voi olla. Paikkaan kiintymiselle on tärkeää mitä siellä teemme ja miten toimimme.

Kun muuttaa toiselle paikkakunnalle, alkaa vasta miettiä vanhan kotiseudun merkitystä. Erityisesti maahanmuuttajat joutuvat pohtimaan suhdetta entiseen kotimaahan, varsinkin jos muutto on tapahtunut pakosta. Entinen kotipaikka koetaan vieraana, jos sieltä on joutunut lähtemään turvallisuuden takia. Uudessa kotimaassaan valtaväestö liittyy maahanmuuttajat kuitenkin usein lähtömaahansa, mikä tuntuu itse muuttajasta väkinäiseltä, koska hän on nimenomaan pyrkinyt vanhasta pois.

Paikkaan kiintymiseen liittyy sen tunteminen. Se taas vaatii aikaa ja koostuu arkisista rutiineista ja niiden toistumisesta (esim. koti). Koti esitetään usein paikkana, joka on turvallinen ja suojaisa, mutta monelle ihmiselle se on konfliktin ja pelon paikka.

LASTEN PAIKAT

Rakennettu ympäristö on yleensä tehty aikuisten ehdoilla ja niillä sitä myös hallitaan. Lapset joutuvat nykyisin yhä enemmän elämään paikoissa, joissa ei ole huomioitu heidän tarvettaan liikkua ja tutkia ympäristöään vapaasti. Lapsi kiintyy paikkoihin eri tavalla kuin aikuinen. Esim. kodissa lapselle voi olla tärkeintä oma huone, kun taas aikuiselle se on koko koti pihoineen. Lapset pitävät paikoista, jotka aikuisten mielestä ovat sotkuisia ja rumia. Lapselle tällainen tila ei ole valmis vaan on muunneltavissa. Erityisesti lapsilla paikka ja toiminta sitoutuvat yhteen. Lapset oppivat tuntemaan elinympäristönsä parhaiten ystäviensä kautta. Lapset (11-12-v.) kiinnittävät huomiota myös rakennuksiin: ulkonäköön, sopivuuteen, ei vain niissä tapahtuvaan toimintaan. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että asuinympäristö muodostaa turvallisen verkoston, jossa lapsi voi seikkailla. Paikoista voi näin muodostua lapselle tärkeää identiteetin rakennusainetta.

NUORTEN PAIKAT

Nuorelle kaupungin keskusta ja kaikki sen ja kodin välillä oleva voi olla tärkeä ”paikka”. Pysymällä liikkeessä pysyy turvassa. Kun ihminen kokee uhkaavia asioita elämässään, hänellä on pakonomainen tarve työstää niitä. Nuori haluaisi työstää asioita omassa mielipaikassaan, yksin. Mielipaikka voi olla voimavara rasittavissa ja sopeutumista vaativissa elämäntilanteissa. Mielipaikkaa halutaan hallita: muiden pääsyä paikkaan kontrolloidaan ja paikan ulkonäköä muokataan (esim. oma huone). Oma paikka auttaa saavuttamaan hallinnantunteen uhkatilanteen jälkeen.

Nuorten kotiseutuun kiinnittymistä lisääviä tekijöitä:

- Kotiseudun tunteminen
- Usko omaan vaikutusmahdollisuuksiin kotiseudulla
- Uskotaan, että asuinpaikalla on merkitystä elämässä
- Koulussa viihtyminen
- Koulukiusaamisen vähäisyys
- Luokan hyvä yhteishenki
- Suku/perhe asunut paikalla pitempään
- Hyvät perhesuhteet

TILA

”Perinteisesti” on ajateltu, että paikka on jostain pysyvää, kun taas tila on liikkuva ja muuttuva. Tilan merkitys muodostuu itse tilan ja tilan käyttäjän välisestä vuorovaikutuksesta. Tilat muovaavat käyttäjiään ja päinvastoin, tilajärjestelyt ovat tärkeä osa elämismaailmaa. Tilaelämyksien syntyyn vaikuttaa myös ympäröivä kulttuuri, myös kotona. Ihminen asuttaa tilan, joka tulee merkitykselliseksi vain käytön kautta, asumisella ja asuttamisella. Näin tila ympäröi meitä ja olemme tilassa kokevina osapuolina. Tila säilyttää, tuottaa ja palauttaa mieliin muistoja. Tätä käytetään hyväksi muistitekniikoissa. Mutta paluu voimakkaiden muistojen paikkaan voi myös tuhota nuo muistot. Muisti on paikkaan suuntautunut ja paikan tukema. Rakennusten ja ympäristön merkitys kulttuurisen muistin muotoutumisessa on usein unohdettu.

Lähde: Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu Kalevalaseuran vuosikirja 85. Toim. Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela (2006)